

THOMAS HOBBS VE DEMOKRASI

Naci İSPİR*

GİRİŞ

Modern liberalistlerin çoğu Hobbes'u, siyaset felsefesinin unsurlarından dolayı modern liberalizmin müjdecisi olarak görmektedirler. Ancak Hobbes'u Royalist mutlakiyetçiliğin bir savunucusu olarak görenlerle onu, liberal bireyciliğin atası olarak görenler arasında bir uzlaşmazlığın olduğu da bilinmektedir. Hobbes'un birey ve devlet arasında kurduğu ilişki dikkatle incelendiğinde her iki görüş de kendi bakış açısından haklı görünmektedir. Filozof, bireysellik ile ilgili öncülleri ve eşit doğal hakları toplum öncesi bir durum olarak kabul etmesiyle modern liberalizmin yükselişi için bir yol açmıştır. Hobbes'un modern liberalizme kavulduğu, çoğu çağdaş liberal politik teorisinin merkezinde yer alan özerklik fikrini kısmen kabul etmesiyle de izah edilmektedir. Ancak bu liberal delillere rağmen Hobbes, modern liberal teoriler tarafından bugün kabul edilen liberal-demokratik ilkelere değil, fakat Royalist mutlakiyetçiliğe bağlı kalmıştır. Hobbes'un siyaset felsefesinden kabaca alınan ve çoğu liberal argümanlardan oluşan bu görüşler, bazı demokrasi biçimlerinin az ya da çok savunduğu ve bağlı kaldığı konulardır. Bugün kabul edilen demokrasi savunmasını daha iyi temellendirmek için Hobbes'un argümanını nasıl geliştirdiğini anlamak önemlidir. Bunu yaparken Hobbes'un siyaset felsefesi üzerine yapılan bütün çalışmalarını burada ele alıp tartışma imkânına sahip değiliz. Bu nedenle Hobbes'un demokrasiye karşı tutumunu daha çok kendi yazılarından hareketle ortaya koymaya çalışacağız.

Demokrasi genelde, bütün insanların, kendi kendilerini yönetmeleri bakımından gereken niteliklere sahip oldukları varsayımı üzerine ancak haklı gösterilebilir. Çünkü apaçiktır ki, insanlar kendi kendilerini yönetmek için gereken niteliklere sahip değilse, bu durumda halkın da kendi kendini yönetebilmesi söz konusu olmayacaktır.¹

Öte yandan, demokratik yönetim biçimini kabul etmek, öncelikle insanların tek tek özerk ve eşit olduklarını kabul etmeyi gerektirir. Dolayısıyla, Hobbes'un özerklik düşüncesini anlamak çoğunluk tarafından meşru bir yönetim biçimi olarak kabul edilen demokrasiyi reddedişini anlamak için son derece önemlidir.

Özerklik, kişinin kendi kendisini belirlemesinden, yönlendirmesinden, yönetmesinden itibaren her türlü dış baskıdan ve zorlamadan bağımsızlıkla kendini gerçekleştirmesidir. Yi-

* Yrd.Doç.Dr.,Atatürk Üniversitesi,İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ Robert A. Dahl, *Demokrasi ve Eleştirileri*, Çev. Levent Köker, Yetkin Basımevi, Ankara 1993, s. 121

ne özerklik, kişinin kendisini etkileyen akıldışı alışkanlık, içgüdü, arzu ve tutkularından bağımsız kalarak, akla göre eylemesi durumudur. Başka bir ifadeyle özerklik, insanın, başkalarının iradeleri karşısında bağımsız kalmaya özen göstererek, neyin doğru ve neyin yanlış olduğu konusunda kendi değerlerini gerçekleştirme özgürlüğü veya insanın, akıl ve iradesinin dışında bir amaç ya da yasaya değil de, kendi koyduğu yasaya tabi olması durumu olarak tanımlanabilir.²

Dolayısıyla özerk insan, aynı zamanda özgürdür veya nasıl davranacağını seçme yeteneğine sahip olma anlamında özgür iradeye ve akıl yürütme kapasitesine sahiptir. Bunun sonucu olarak özerk insan, kendi eylemlerinden sorumlu bir varlık olacaktır. Eylemlerinden sorumlu bir varlık olmak, bir kişinin ne yapması gerektiğini belirlemeyi de içermektedir ki, bu da bilgi sahibi olmayı, güdüler üzerinde düşünmeyi, sonuçları önceden kestirmeyi ve ilkele-ri eleştirmeyi gerekli kılar.

Bu kısa açıklamalar çerçevesinde Hobbes'un düşünce sisteminde insanın özerk olup-olmadığını irdelemeye çalışalım.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Hobbes, insanoğlunun mükemmelliğine dair, herhangi bir yanılısına içermeyen, aksine tutku, istek ve iştahlarını kısıtlayan hiçbir dışsal otoritenin bulunmadığı, yani insanın tam anlamıyla özgür ve özerk olduğu bir ortamda, bencil bireylerin yıkıcı gücünü vurgulayan bir bakış açısına dayanarak siyaset felsefesini inşa etmiştir.³

Hobbes'a göre insanoğlunun mükemmelliği onun akıllı ve konuşabilir bir varlık olmasından kaynaklanmaktadır.⁴ İnsan bu iki yeteneği sayesinde dünya ve kendisi hakkında bilgi edinebilmekte ve bilimsel bilgiye ulaşabilmektedir.⁵ Öte yandan Hobbes'a göre insanlar, hem bedensel yönden hem de zihin bakımından eşit olarak yaratılmışlardır.⁶ Dolayısıyla akıllı ve konuşabilen varlıklar olarak bütün insanlar, bilgiyi elde etme, kendi eylemlerine karar verme, geleceğe yönelik planlar yapma ve neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusunda kendi değerlerini gerçekleştirme özgürlüğüne potansiyel olarak eşit ölçüde sahiptir. Zira Hobbes, bilginin elde edilmesiyle insanın geleceğe egemen olabileceğine ve geleceği kendi isteklerine göre yönetmeyi öğrenebileceğine inanmaktadır.⁷

Bunlara ilaveten Hobbes'un iki tür özerkliği kabul ettiğini söyleyebiliriz. Birincisi **zihni** özerkliktir. Zira Hobbes, dünya ve kişinin onun içindeki durumu hakkında bilginin elde edilmesinde kendine güveni kabul etmekte ve bu konuda otoriteye itaati reddetmektedir. Eğer bir kişi herhangi bir konuda yalnızca otoritenin söylediğini sorgulamadan kabul ediyorsa, kişinin o konu hakkında zihninde oluşan şey bilgi değil, sadece inanmadır.⁸ Dolayısıyla Hob-

² Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, Ekin Yayınevi, Ankara, 1996, s. 407

³ Charles Rowley, *Özgürlük ve Devlet*, Çev. İbrahim Dalmış, Liberte Yayınları, Ankara 2002, s.57

⁴ Thomas Hobbes, *Leviathan*, Ed. J.M. Dent, Aldine House Bedford, London, 1949, ss. 12-18

⁵ a.g.e., s.21

⁶ a.g.e., s.63

⁷ Thomas Hobbes, *Concerning Body*, The English Works of Thomas Hobbes, ed. Molesworth, Scientia Verlag Aalen, Darmstadt, 1966, Vol. 1, s.8

⁸ *Leviathan*, s.31

bes'a göre birey, bilgiye ulaşmada her türlü otoriteden bağımsız olarak kendi yetilerini kullanabildiği ölçüde başarılı olacaktır.

Hobbes ikinci olarak ahlaki özerkliği savunmaktadır. Çünkü o, doğal hukukun gereği olarak ferdi hakları kabul etmektedir. Hobbes bu ferdi haklar çerçevesinde kişinin kendi hayatını korumak için kendi gücünü dilediği gibi kullanmak ve kendi muhakemesiyle bu amaca ulaşmaya yönelik en uygun yöntem olarak kabul ettiği her şeyi yapma özgürlüğüne sahip olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla Hobbes'a göre hak, yapmak ve yapmamak özgürlüğünden oluşur.⁹ Böylece bir kişi bu özgürlüğü içerisinde doğa yasasının gereklerine veya aklın diktelerine karşı bilerek günah işleyebilecektir. Bu da kişinin ahlaki bakımdan özerk olduğunu göstermektedir.

Ne var ki Hobbes, birinin kendi kendini yönetme kapasitesi olarak ifade edebileceğimiz "self-government" olarak özerkliği kabul etmemektedir.

Modern politik düşüncenin temel ilkelerinden biri, genellikle bir sözleşme vasıtasıyla, başkası tarafından veya bir grup tarafından yönetilmeye razı olmaktır. Daha sonraları Rousseau'nun ifade ettiği gibi, kendi kendini yöneten fertlerin yüz yüze kaldığı görev, öyle bir birlik biçimi bulmaktır ki, onda herkes herkesle birlikteyken kişi yine yalnızca kendine itaat etmiş olsun.¹⁰

Hobbes'un "self-government" olarak özerklikle ilgili düşüncesi Rousseau'nun görüşüyle örtüşmekte ve onu öncelemektedir. Hobbes'a göre, insanların çoğunluğunun kendi rızalarıyla gerçek veya tüzel bir kişide topladıkları güç kişinin sahip olabileceği en büyük güçtür. Öyle bir kişi ki, bütün bu bireysel güçlerin toplamını kendi iradesine göre kullanmak yetkisine sahip olsun. İşte bir devletin gücü veya her bir üyesinin iradelerine bağlı olarak, bir grubun ya da bir araya gelmiş çeşitli grupların gücü de böyledir.¹¹

Öyle anlaşılıyor ki Hobbes'un "self-government" anlamında özerklik anlayışı yalnız başına bireyde değil aksine bir grup ya da tam anlamıyla sözleşmeye dayalı devlet içerisinde mümkün olmaktadır. Zira Hobbes'un sözleşme öncesi insanın doğal durumuyla ilgili görüşleri bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Hobbes, sözleşme öncesi doğal durumu tanımlarken anahtar bir kavramdan yola çıkmaktadır. Bu kavram, Hobbes'un siyaset felsefesinin temelini oluşturan eşitlik kavramıdır. Daha önce de ifade edildiği gibi Hobbes'a göre insanlar, hem bedensel yönden hem de zihin bakımından eşit olarak yaratılmışlardır. Diğer yandan insan doğal durumu itibarıyla bencildir ve onda hakim olan kendini koruma içgüdüsüdür. Yine doğal durumda herkesin her şey üzerinde doğal hakkı mevcuttur.¹² Dolayısıyla yetenek bakımından eşit olan insanların amaçladıkları şeylere ulaşma umutlarında da bir eşitlik doğar. Bu durumda, iki kişi aynı anda sahip olamayacakları bir şeyi arzu ettikleri zaman, doğal olarak birbirlerine düşman olur-

⁹ *Leviathan*, s.66

¹⁰ J.J. Rousseau, *The Social Contract and Discourses*, translated by: G.D.H Cole, London, 1973, s.174

¹¹ *Leviathan*, s.43

¹² a.g.e., s.66

lar ve esas olarak varlıklarını korumak, bazen de sadece zevk almak olan amaçları uğruna birbirlerini yok etmeye veya hakimiyet altına almaya çalışırlar.¹³ Hobbes'a göre bu durum kişinin kendisi için tehlikeli olabilecek kadar büyük başka bir kuvvet kalmadığını görünceye dek devam eder. Kaldı ki bu durum, kişinin kendi varlığını koruması için gereklidir ve doğal durumda meşrudur.¹⁴ Hobbes bu durumu, herkesin herkese karşı savaşı olarak tanımlamakta ve bu savaş durumunun insanların hepsini birden korku altında tutacak genel bir gücün oluşturulmasına kadar devam etmesinin kaçınılmaz olduğunu ifade etmektedir.¹⁵ Bu Hobbescu bakış açısına göre, doğa durumu her insanın diğer bütün insanlara karşı olduğu savaş durumudur. Sivil düzenin sağlanması için her bir bireyin isteyerek ödediği bedel, özgürlüğünü ve malını mutlak bir hükümdarın gözetimine teslim etmesidir. Zira, hiçbir otoritenin olmadığı durumda kurallar, kişisel ihtirasların kurbanı olacak ve toplum, sürekli olarak kargaşa ve savaşa geri dönecektir.

Böylece bir kişinin kendi kendini yönetme kapasitesi olarak ifade ettiğimiz "self-government" anlamında özerklik, ancak sözleşme aracılığıyla herkesin tek kişilik olarak temsil edildiği mutlak bir egemen tarafından kullanılabilir. Çünkü Hobbes'a göre çok sayıda insan onlardan her birinin rızasıyla tek bir insan tarafından temsil edildiğinde tek bir kişilik haline gelir. Zira kişiliği tek yapan, temsil edilenlerin birliği değil, temsil edenin birliğidir. Kişiliği ve ancak tek bir kişiliği taşıyan, temsilcidir. Yoksa çokluk içinde birlik başka türlü anlaşılmaz.¹⁶

Devletin amacını bireysel güvenlik olarak belirleyen Hobbes'un,¹⁷ hareket noktasının da birey olduğu açıktır. İşte bu tutumundan ötürü Hobbes, liberalizmin kurucuları arasında zikredilmektedir. Öte yandan sözleşmecî gelenek içinde yer alarak sözleşmeyi herhangi bir yönetim biçiminin meşruluğunun temel şartı olarak kabul etmesiyle de¹⁸ Hobbes, devletin kökeninde demokrasinin bulunduğunu kabul etmektedir. Devlet, sözleşme ürünü olduğu için, ilk önce demokrasiyi içerir ve diğer bütün yönetim biçimleri de bundan türer.¹⁹

Gelinen noktada Hobbes'un meşru saydığı yönetim biçimlerini belirleyerek onun demokrasiye karşı olan tutumunu ve niçin demokrasiyi değil de royalist mutlakiyetçiliği tercih ettiğini ortaya koymaya çalışalım.

Hobbes'a göre yönetim biçimleri arasındaki fark, egemenin ya da toplumun her bir üyesini temsil eden kişinin farklı oluşunda yatar. Egemenlik ya tek bir kişide ya da bir heyette olabilir. Bu heyet de ya tüm insanlardan ya da yalnızca belirli kişilerden oluşabilir. Buna göre sadece üç tür yönetim biçiminden ya da devletten söz edilebilir. Temsilci bir kişide ise

¹³ a.g.e., s.63

¹⁴ *Leviathan*, s.64

¹⁵ a.g.e., s.64

¹⁶ a.g.e., s.85

¹⁷ a.g.e., s.87

¹⁸ a.g.e., s.90

¹⁹ Thomas Hobbes, *Philosophical Elements of a True Citizen*, The English Works of Thomas Hobbes, Ed. Molesworth, Scientia Verlag Aalen, Darmstadt, 1966, Vol. 2, s.96

devletin yönetim biçimi monarşi, bütün bireyler temsilci konumunda olduğunda devletin yönetim biçimi demokrasi veya halk devleti, temsilci sadece bir kesimden oluşuyorsa o zaman devletin yönetim biçimi aristokrasi adını alır.²⁰

Temelde Aristoteles'in yönetim biçimleri tipolojisine bağlı kalan Hobbes, bu üç yönetim biçiminin bozulmuş şekillerini yönetimler tipolojisi içine sokan Aristoteles'ten ayrılır. Hobbes'a göre tiranlık, oligarşi ya da anarşi, farklı yönetim biçimleri değildir, ancak monarşiyi aristokrasiyi ya da demokrasiyi hoşlanmayanların bunlara yakıştırdığı isimlerdir.

Çünkü, monarşi yönetiminden hoşnut olmayanlar ona tiranlık, aristokrasiden memnun olmayanlar onu oligarşi ve demokratik yönetimden zarar gördüklerini düşünenler ona, yönetsizlik anlamına gelen anarşi ismini verirler.²¹

Hobbes'un yönetim biçimleri içerisinde demokrasiye yer vermesi, bir yandan demokrasiyi devletin oluşum sürecinin temelinde bulmasından, diğer yandan da demokrasinin zayıflığını ve egemenliği sürdürmedeki yetersizliğini göstermek istemesindedir. Hobbes devletin kökenini sözleşmeye dayandırdığı için demokrasi ilk yönetim biçimi olarak ortaya çıkar. Ancak bu, tam anlamıyla bir demokrasi değildir. Çünkü böyle bir durumda insanlar yalnızca bir gruh durumundadırlar ve egemenlik de henüz ortada yoktur. Hobbes'un ifadesiyle "kılıcın zoru olmadıkça ahitler sözlerden ibarettir ve insanı güvence altına almaya yetmez"²² Zira egemen gücün olmadığı sözleşme durumunda kurallar, kişisel ihtirasların kurbanı olacaktır ve toplum tekrar kargaşa ve savaş ortamına geri dönecektir. Dolayısıyla bu ilk sözleşmenin ardından egemen gücün belirlenmesiyle tam anlamıyla demokrasiden söz edilebilir. Çünkü Hobbes'a göre oy çokluğuyla bir karar alınması, kalabalığın bir irade belirten halka dönüşmüş olması demektir. Artık bu noktada halk egemendir. Ancak aynı çoğunluk daha sonra, egemenlik biçimini aristokrasi ya da monarşi şeklinde belirleyebilir. Bu bir anlamda, halkın demokratik bir biçimde demokrasiden uzaklaşması demektir. Yani halk, demokratik bir seçimle, temsil ile yetkilendirdiği egemeni bir kişi ya da bir azınlığın meclisi olarak belirler. Bu süreçle birlikte demokrasi de ortadan kalkar. Çünkü seçim yapıldıktan sonra halk, kamusal bir kişi olmaktan çıkmış ve dağılmış bir kalabalık haline dönmüştür.²³ Hobbes'a göre söz konusu üç devlet biçimi arasındaki fark iktidar farkından değil, bu devletlerin kuruluş amacı olan halka barış ve güvenlik sağlamak açısından uygunlukları ve elverişli olmaları farkından kaynaklanır.²⁴ Dolayısıyla Hobbes'un demokrasiye karşı olan tutumunu da bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Hobbes bu noktadan hareketle demokrasiyi iki farklı açıdan eleştirir. Bunlardan birincisi, demokrasinin kurumsal yapısıyla ilgilidir; diğeri ise, demokrasinin istikrarı sağlama noktasındaki zaafiyetiyle bağlantılıdır.

Hobbes'a göre demokrasi, devletin kuruluş amacı olan güvenliği ve barışı kolayca sağ-

²⁰ Leviathan, s.96

²¹ a.g.e., s.97

²² Leviathan, s.87

²³ *Philosophical Elements of a True Citizen*, s.100

²⁴ Leviathan, s.98

layacak bir yapıya sahip olmadığı gibi varlığını uzun süre devam ettirebilme imkanından da yoksundur. Çünkü demokratik yönetimin devam edebilmesi için halkın düzenli olarak belli bir yer ve zamanda toplanıp kararlar alması gerekir. Eğer bu yapılmazsa halk, insanların birbirlerine karşı savaş durumu olan doğa durumuna geri dönecektir.²⁵ Hobbes, söz konusu toplantıların yapılması gereğini demokrasinin potansiyel zayıflıklarından biri olarak kabul eder.²⁶ Çünkü halk sürekli olarak ve sıkça bir araya gelmekten dolayı kısa bir zaman içinde kamusal işlerden bıktıp bunlarla ilgilenmeyecektir.

Bu da demokrasinin, kısa bir sürede siyasal gerçekliği elinde tutan demagoglar tarafından aristokrasiye ya da monarşiye dönüştürmesine neden olur.²⁷

Hobbes bu görüşleriyle, günümüz demokrasisinin karşılaştığı bazı sorunları, özellikle kitlelerin "apolitizme" itilmelerini, siyasal kararların alınmasında halkın hemen hemen hiçbir etkisinin kalmamasının, siyasetin gittikçe profesyonel politikacılarla uzman bürokratlardan ve teknokratlardan oluşan küçük bir azınlığın ayrıcalıklı alanı durumuna gelmesini, çok önceden haber verir gibidir.²⁸

İfade edildiği gibi, Hobbes'un demokrasiyle problemi yalnızca onun kurumsal yapısına ilişkin değildir. O kurumsal eleştiriye ilaveten, demokratik rejimin istikrarı sağlamadaki zafiyeti konusunda da önemli sorunlar görür. Hobbes, herkesin herkese karşı savaşına yol açan kavganın ve istikrarsızlığın üç temel nedeni olduğunu söylemektedir: rekabet (competition), güvensizlik (diffidence) ve ihtişam (glory).²⁹

Ona göre demokratik yönetim biçimi doğal durumun karakteristiği olan ve istikrarsızlığa yol açan bu üç durumu kendi içinde yeniden üretmektedir.

Hobbes'a göre demokratik yönetim biçimlerinde yapılması gereken toplantılara herkes katılabilir ve bu toplantılarda herkese kendi amaçlarını gerçekleştirebileceği umidi verilir.³⁰ Öte yandan, doğal ortamda herkesin sahip olduğu durumu iyileştirme ve kendi hayatını koruma isteği, Hobbes'un siyaset felsefesinin temel öncülüdür. Dolayısıyla demokratik meclislerde yapılan tartışmalarda herkes kendi çıkarları doğrultusunda konuşacağından doğal durumda var olan çatışma ve rekabet yeniden başlayacaktır. Böylece demokrasi herkesin herkese karşı savaşına neden olan rekabeti yok etmek yerine yeniden üretecek ve insanlar tekrar doğa durumuna geri dönecektir.

Hobbes'a göre demokrasi başlangıçta herkese çok çekici gelmektedir. Çünkü, bu sistemde herkes başkası tarafından yönetilmek yerine kendi kendini yönetme hakkına sahip olmaktadır.³¹ Ne yazık ki, kendi kendini yönetme arzusu, insanın doğa durumuna dönüşüne yol

²⁵ *Philosophical Elements of a True Citizen*, ss.96-97

²⁶ a.g.e., s.97

²⁷ a.g.e., s.97

²⁸ M. A. Ağaoğulları, C.B. Akai, L. Köker, *Kral Devlet Ya da Ölümlü Tanrı*, İmge Yayınları, Ankara, 1994, s.226

²⁹ *Leviathan*, s.64

³⁰ Thomas Hobbes, *Elements of Law, Moral and Politic*, The English works of Thomas Hobbes, ed. Molesworth, Scientia Verlag Aalen Darmstadt, 1966, Vol. 4, s.141

³¹ *Leviathan*, s.75

açan herkesin herkese karşı savaşına katkı yapmaktan başka bir şey değildir.³² Zira böyle bir yönetim biçiminde bireyler herhangi bir konuda karar alınırken her biri kendisinin daha akıllı ve daha bilgili olduğunu göstermek için fırsat kollayacaktır. Bu da insanları, istikrarsızlığın temel nedenlerinden biri olan şan-şöhret düşkünlüğüne geri götürecektir. Dolayısıyla demokrasi insanların şöhret sahibi olmaları için kibirlerini artırmaktan başka bir şey yapmayacaktır.

Diğer yandan rekabet ve şan-şöhret düşkünlüğü insanlar arasındaki güvensizliği de artıracaktır. Bu da fertlerin kendi güvenliklerini korumak için yeniden savaş ortamına dönmeleri demektir. Dolayısıyla Hobbes'a göre demokrasi, güven noktasında da istikrarı sağlamaktan yoksundur.

Hobbes, monarşiyle demokrasi arasında yaptığı karşılaştırmayla da demokrasinin zayıflıklarını göstermeye çalışır.

Hobbes'a göre monarşide, özel çıkar kamu çıkarıyla özdeşdir. Öyle ki bir monarkın zenginliği, gücü ve şerefi uyruklarının zenginliği, gücü ve şerefinden kaynaklanır. Zira her bakımdan zayıf uyruklara sahip olan bir monark ne zengin, ne şerefli ne de güvenli olabilir. Halbuki demokraside yöneticilerin çıkarlarıyla kamunun refahı aynı düzeyde bulunmaz. Çünkü kişisel çıkarlar hep ön plandadır. Demokrasilerde halkı temsil eden birisi aynı zamanda kendi kişiliğini de temsil eder. Dolayısıyla kamu menfaatiyle kişisel çıkarları çatıştığı zaman kişisel çıkarlar daha ön planda tutulur. Öte yandan demokratik meclislerde her kafadan bir ses çıktığından kısa sürede gruplar oluşur ve ülkede iç barış tehlikeye girer.³³

Hobbes'a göre monarşiye atfedilen zayıflıkların hepsi demokraside çok daha fazladır. Örneğin monarşide herhangi bir uyruk, bir dalkavuğun zengin edilmesi uğruna, tek bir adamın (monark) gücüyle, bütün sahip olduklarından mahrum bırakılabilir. Ancak aynı şey demokrasilerde çok daha yaygındır. Nasıl bir monark dalkavuklar tarafından yanlış yola sürüklenenebilirse, meclis de demagogların kötü fikirlerine ve yanıltmalarına açıktır. Sonuçta meclis üyeleri, birbirlerinin dalkavukları haline gelerek, birbirlerinin hırs ve tutkularına sırayla hizmet ederler.³⁴

Böylece Hobbes'a göre demokratik yönetimlerde, adam kayırma, haksız mülk edinme, israf ve devleti zarara uğratma monarşiye göre çok daha fazla olacaktır.

SONUÇ

Siyasal kurumların varoluş nedenlerinin ve ilk görevlerinin bireylerin güvenliğini sağlamak olduğu konusundaki ısrarından dolayı, Hobbes'un hareket noktasının birey olduğu açıktır. Öte yandan, doğal hukuktan kaynaklanan eşit doğal hakları kabul etmesi, zihni ve ahlaki özerkliği savunmasıyla da Hobbes'un modern liberalizme kılavuzluk ettiğini söyleyebiliriz.

³² *Philosophical Elements of a True Citizen*, s.136

³³ *Leviathan*, s.98

³⁴ *Leviathan*, s.99

riz. Yine sözleşmecî gelenek içerisinde yer alarak sözleşmeyi, herhangi bir yönetim biçiminin meşruluğunun temel şartı olarak kabul etmesi ve sözleşmeye dayanan devletin demokrasiyi içerdiğini söylemesiyle de Hobbes, devletin ilk oluşum biçiminin demokratik bir yapıya sahip olduğunu açıkça ifade etmektedir. Bununla birlikte Hobbes, bir yandan “self-government” anlamında özerkliği kabul etmemesi; diğer yandan demokrasinin egemenliği sürdürme ve istikrarı sağlama noktasındaki yetersizliğinden hareketle demokratik yönetim biçiminin, doğa durumunun karakteristiği olan ve herkesin herkese karşı savaşına yol açan üç temel unsuru (rekabet, güvensizlik ve ihtişam) yeniden ürettiğini söyleyerek demokrasinin uygulanabilirlik bakımından uygun bir yönetim biçimi olmadığı sonucuna varmaktadır. Ancak, Hobbes’un monarşinin yanı sıra, aristokrasi ve demokrasiyi de meşru yönetim biçimleri olarak kabul etmesi, onun mutlak monarşinin katı bir savunucusu olarak değerlendirilmesinin pek de tutarlı olmadığını göstermektedir. Gerçekte Hobbes’un asıl amacı, merkezi otoriteyi bir iç savaşa meydan vermeyecek ölçüde mutlak bir egemenlikle donatmaktır. Dolayısıyla Hobbes’un ne demokrasiye karşı tutumu ne de monarşiyi tercih etmesi, onun siyaset kuramının mantıksal bir sonucu değil; aksine, devletin varoluş amacını gerçekleştirmedeki uygunlukları açısından kişisel bir tercih olarak ortaya çıkmaktadır.

Abstract: *Thomas Hobbes and Democracy*

Hobbes is generally regarded as the precursor of modern liberalism because he favours individualism and endorses mental and moral autonomy. However, Hobbes is thought to favour Royalist absolutism and is against democracy. This situation is generally explained in the meaning he seeks in autonomy. Hobbes is against the understanding that autonomy is “self-government”. This explanation does not seem to clarify the thought that he is against democracy. This study aims to focus, in detail, on the reasons why Hobbes is against democracy.